

Лекція 6. Треті особи у цивільному процесі. Участь у цивільному процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

ПЛАН

1. Поняття і види третіх осіб у цивільному процесі.
2. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору.
3. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору.
4. Підстави і мета участі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб

1. Поняття третіх осіб у цивільному процесі

У справах позовного провадження завжди є дві сторони. Наявність співпозивачів і співвідповідачів ситуації не змінює. Проте є випадки, коли в результаті справи зацікавлена ще одна особа, яка не є ні позивачем, ні відповідачем. Цю особу процесуальний закон називає третьою. Вона має самостійний, особливий інтерес. Цей інтерес полягає в тому, що рішення суду по спору між позивачем і відповідачем так чи інакше впливає на права третьої особи. Щоб захистити свої права, третя особа повинна взяти участь у процесі.

Треті особи — це особи, які беруть участь у справі, вступають або залучаються до розпочатого процесу, мають певну зацікавленість у результаті справи, оскільки рішення може вплинути на їх права і обов'язки.

Характерні риси третіх осіб:

- 1) дані суб'єкти віднесені законом до осіб, які беруть участь у справі, що визначає їх правове положення і сукупність прав;
- 2) треті особи мають певний ступінь заінтересованості в результаті справи;
- 3) рішення по справі має значення для третіх осіб, але це значення залежить від їх виду;
- 4) треті особи вступають або залучаються в розпочатий цивільний процес.

За ступенем зацікавленості в результаті справи розрізняються треті особи:

а) які заявляють самостійні позовні вимоги (наприклад, до суду, в якому розглядається спір спадкоємців за заповітом, може надійти заява від одного із спадкоємців згідно із законом, який вимагає визнання заповіту недійсним); б) які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору (наприклад, в справу за позовом потерпілого до власника джерела підвищеної небезпеки про відшкодування заподіяної шкоди залучається особа, що управляла транспортним засобом у момент спричинення шкоди).

Якщо порівнювати характер юридичної зацікавленості третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору, і третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог, то можна сказати, що різниця в юридичному інтересі цих двох видів третіх осіб по відношенню до спору полягає в тому, що третя особа, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору, має стосовно предмета спору безпосередній юридичний інтерес, оскільки вона є суб'єктом спірного матеріального правовідношення (або вважає себе таким), а третя особа без самостійних вимог має стосовно предмета спору непрямий юридичний інтерес, оскільки не є суб'єктом спірного матеріального правовідношення, перебуває з однією із сторін у процесі в таких матеріальних правовідносинах, які можуть змінитися в результаті винесеного рішення суду в спорі між сторонами.

Захист прав і інтересів, відмінних і незалежних від прав і інтересів сторін, — не єдина функція інституту третіх осіб. Участь третіх осіб у цивільному процесі забезпечує

більш швидкий розгляд справи. Завдяки участі в справі третіх осіб відбувається більш повна концентрація доказового матеріалу, що допомагає не тільки захисту прав третіх осіб, але і правильному розгляду розпочатої за ініціативою первісного позивача цивільної справи в цілому. Неучасть у справі третьої особи, зацікавленої у вирішенні спору, призводить не тільки до порушення прав цієї особи, але і до помилок у дослідженні фактичних обставин справи .

Таким чином, поняття третіх осіб у цивільному процесі об'єднує різних за своєю правовою природою осіб: тих, які захищають у процесі свій матеріально-правовий інтерес у спорі між іншими особами, та тих, які беруть участь у процесі з метою запобігання настанню несприятливих наслідків, що можуть настати між ними і особами, на стороні яких вони беруть участь у процесі, після винесення судом рішення по справі; об'єднує цих осіб те, що вони вступають в уже розпочатий процес і тому називаються «третіми».

Участь третіх осіб у цивільному процесі є важливою гарантією захисту прав громадян і організацій, ефективним засобом судового захисту прав і охоронюваних законом інтересів, проголошених в ст.55 Конституції України. Використання цього інституту в судовій практиці показує його ефективність і надійність як процесуальної форми участі у процесі громадян і організацій, що в той же час не виключає подальшого вдосконалення цього механізму судового захисту.

Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору

Треті особи, які заявляють самостійні вимоги — це такі учасники процесу, які вступають в уже розпочатий процес шляхом пред'явлення позову для захисту самостійних прав на предмет спору, якщо рішення по справі може вплинути на їх права.

Згідно з ч.1 ст.52 ЦПК треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, можуть вступити у справу до закінчення підготовчого провадження або до початку першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження, подавши позов до однієї або декількох сторін.

Про прийняття позовної заяви та вступ третьої особи у справу суд постановляє ухвалу.

Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, користуються усіма правами і несуть усі обов'язки позивача.

Характерні риси третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору:

- 1) є суб'єктами спірного матеріального правовідношення;
- 2) вступають у процес добровільно;
- 3) вступають у процес шляхом подання позовної заяви;
- 4) вступають у процес до закінчення підготовчого провадження
- 5) вступають у процес до початку першого судового засідання;
- 6) можуть бути як фізичними, так і юридичними особами;
- 7) можуть претендувати на весь предмет спору або на його частину;
- 8) мають інтереси, які, як правило, протистоять інтересам обох сторін, але можуть суперечити і інтересам однієї з них;
- 9) мають всі процесуальні права і обов'язки позивача.

Третю особу, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору, необхідно відрізнити від співпозивача. Вимоги співпозивачів завжди адресовані до відповідача і не виключають одна одну. Позов третьої особи, на відміну від позову співучасників, не

може бути заявлений спільно з первісним позовом: вимога первісного позивача і вимога третьої особи направлені на один і той же об'єкт спору, але вони виключають одна одну; ці особи, як претенденти на один і той же об'єкт спору, знаходяться в спорі і між собою (спір претендентів).

Вступ до справи третьої особи з самостійними вимогами тягне за собою певні наслідки як для неї самої, так і для решти учасників процесу. Оскільки третя особа з самостійними вимогами за процесуальним статусом нічим не відрізняється від позивача, їй повинні бути забезпечені рівні можливості з первісним позивачем для захисту своїх прав і охоронюваних законом інтересів. Їй повинна бути надана можливість ознайомитися зі всіма матеріалами справи і подавати докази, що обґрунтовують її вимоги і заперечення проти вимог первісного позивача. З іншого боку, первісному позивачу і відповідачу необхідно підготуватися до захисту від вимог третьої особи. *Тому, якщо третя особа вступає в справу після початку судового засідання, справа за клопотанням учасника розглядається спочатку (ч.4 ст.52 ЦПК).*

Іноді одночасний розгляд первісного позову і позову третьої особи, що заявляє самостійні вимоги на предмет спору, може виявитися недоцільним. В цьому випадку повинне вирішуватися питання не про відмову в прийнятті позовної заяви, а про виділення первісного позову і пов'язаного з ним позову третьої особи в окреме провадження, оскільки сам по собі факт заяви самостійної вимоги третьою особою на предмет спору між позивачем і відповідачем говорить про доцільність сумісного вирішення цих двох позовів для уникнення другого процесу, який може звести нанівець одне з рішень суду; недоцільний також одночасний розгляд позову третьої особи при об'єктивному об'єднанні декількох вимог первісного позивача, оскільки це може ускладнити процес.

Третя особа має право спільно з іншими сторонами по справі закінчити її мировою угодою на будь-якій стадії процесу. У разі укладення мирової угоди в процесі, де бере участь третя особа з самостійними вимогами на предмет спору, учасниками цієї угоди повинні бути всі суб'єкти спірного матеріального правовідношення: позивач, відповідач і третя особа.

Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору

Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору — це особи, які вступають у вже розпочатий процес, якщо рішення по справі може вплинути на їх права або обов'язки по відношенню до однієї із сторін.

Згідно з ч.1 ст.53 ЦПК треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, можуть вступити у справу на стороні позивача або відповідача до закінчення підготовчого провадження у справі або до початку першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження, у разі коли рішення у справі може вплинути на їхні права або обов'язки щодо однієї зі сторін. Їх може бути залучено до участі у справі також за заявою учасників справи.

Характерні риси третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору:

- 1) така особа не є суб'єктом спірного матеріального правовідношення, існуючого між позивачем і відповідачем;
- 2) підстава участі в справі третьої особи — матеріально-правова заінтересованість (можливість регресу, інший інтерес);
- 3) третя особа може вступити у справу за власною ініціативою або бути залученою до неї згідно з ухвалою суду, а також за заявою учасників справи;

4) треті особи діють у процесі самостійно, вони незалежні від сторін, не повинні погоджувати з ними свої дії;

5) рішення суду не зачіпає суб'єктивних прав третіх осіб, тому має преюдиціальне значення;

6) вступ до справи третьої особи не тягне за собою розгляду справи спочатку (ч. 7 ст.53 ЦПК);

7) третя особа не може пред'явити зустрічний позов. Такий позов не може бути пред'явлений і до неї.

Оскільки третя особа не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, то метою її участі в чужій справі (процесі) є захист не суб'єктивного права, а свого юридичного інтересу. Іншими словами, об'єктом судового захисту для третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, виступає охоронюваний законом інтерес, який, як правило, носить цивільно-правовий характер.

Юридичний інтерес третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, до участі в чужій для неї справі (процесі) може виявлятися в різних формах. Найпоширенішою формою юридичної заінтересованості третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, виступають **регресні правовідносини**. Через регресне правовідношення третя особа без самостійних вимог вступає або притягується в чужий для неї процес для того, щоб своєю участю в чужій справі, по-перше, запобігти можливості настання в майбутньому несприятливих наслідків у вигляді загрози пред'явлення проти неї регресного позову або, по-друге, забезпечити собі право на пред'явлення в майбутньому регресної вимоги проти відповідної сторони.

Ще однією формою юридичної заінтересованості третіх осіб без самостійних вимог є *необхідність захистити себе* від можливого в майбутньому порушення існуючого і підтвердженого в установленому порядку суб'єктивного права.

Третя особа без самостійних вимог може брати участь у процесі як на стороні позивача, так і на стороні відповідача. При цьому, проте, вона не стає простим пособником відповідної сторони. Вона захищає в процесі власні інтереси і тому є самостійним учасником процесу. Третя особа без самостійних вимог має право заявляти клопотання, відводи, подавати докази і брати участь в їх дослідженні, висловлювати свої доводи і міркування, заперечувати проти доводів інших осіб, що беруть участь у справі. Вона може оскаржувати рішення суду і вчиняти інші дії, передбачені законом.

Таким чином, інститут третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, покликаний захистити права і охоронювані законом інтереси учасників цивільного процесу, які не є учасниками спірного матеріального правовідношення, але перебувають з однією із сторін у процесі в таких відносинах, які можуть змінитися в результаті винесеного рішення.

Участь у цивільному процесі третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, обумовлена допроцесуальними матеріально-правовими відносинами, що склалися між третьою особою і тією особою, на стороні якої вона бере участь у процесі.

Участь у справі третьої особи дозволяє своєчасно захистити її права і охоронювані законом інтереси, захистити права і охоронювані законом інтереси тієї особи, на стороні якої вона бере участь у справі, допомагає суду повно, швидко і всебічно з'ясувати всі обставини справи і винести законне і обґрунтоване рішення.

Третю особу, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, необхідно відрізнити від співпозивача або співвідповідача. Відмінність третьої особи від співучасника полягає в наступному:

1) третя особа без самостійних вимог, яка бере участь у справі на стороні позивача, відрізняється від співпозивача тим, що перебуває (ймовірно) в матеріально-правовому відношенні тільки з позивачем. *Що ж до відповідача, то третя особа, яка бере участь у справі на стороні позивача, жодних матеріально-правових зв'язків з ним не має.* Співпозивач, на відміну від третьої особи, завжди пов'язаний (в першу чергу) з протилежною стороною, тобто з відповідачем;

2) третя особа без самостійних вимог, яка бере участь у справі на стороні відповідача, відрізняється від співвідповідача тим, що перебуває (імовірно) в матеріально-правовому відношенні тільки з відповідачем. *З протилежною стороною, тобто позивачем, у третьої особи, на відміну від співвідповідача, немає (навіть імовірно) матеріально-правових зв'язків.* Співвідповідач, на відміну від третьої особи, завжди пов'язаний з протилежною стороною, тобто позивачем.

Отже, на відміну від співучасників треті особи виступають у справі лише на певній стороні (на стороні позивача або відповідача), не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, тому що не перебувають і не мають перебувати в матеріально-правових відносинах з протилежною стороною.

Порядок залучення до участі в справі або вступу до справи третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог, регулюється ст.53 ЦПК. Сторона, в якій за рішенням суду виникне право заявити вимогу до третьої особи або до якої у такому разі може заявити вимогу сама третя особа, зобов'язана повідомити суд про цю третю особу.

У заяві про залучення третьої особи повинні бути зазначені ім'я (найменування) третьої особи, місце її проживання (перебування) або місцезнаходження та підстави, з яких вона має бути залучена до участі у справі.

Суд повідомляє третю особу про справу, направляє їй копію заяви про залучення третьої особи і роз'яснює її право заявити про свою участь у справі. Копія заяви надсилається особам, які беруть участь у справі. Якщо від третьої особи не надійшло повідомлення про згоду на участь у справі, справа розглядається без неї.

Третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, може сама звернутися з заявою про свою участь у справі.

Якщо особи, які беруть участь у справі, заперечують проти залучення чи допуску третьої особи до участі у справі, це питання вирішується судом залежно від обставин справи.

З питання залучення або допуску до участі у справі третьої особи суд постановляє ухвалу, в якій зазначає, на які права чи обов'язки такої особи та яким чином може вплинути рішення суду у справі.

Наслідки незалучення у справу третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору

Відповідно до ст. 54 ЦПК, якщо в результаті ухвалення судового рішення сторона може набути право стосовно третьої особи або третя особа може пред'явити вимоги до сторони, така сторона зобов'язана сповістити цю особу про відкриття провадження у справі і подати до суду заяву про залучення її до участі у справі як третю особу, яка не заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору. До такої заяви повинні бути додані докази про направлення її копії особі, про залучення якої як третьої особи подана заява.

Також, у разі розгляду справи без повідомлення третьої особи про розгляд справи обставини справи, встановлені судовим рішенням, не мають юридичних наслідків при

розгляді позову, пред'явленого стороною, яка брала участь у цій справі, до цієї третьої особи або позову, пред'явленого цією третьою особою до такої сторони.

2. Участь у цивільному процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

Підстави і мета участі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб

Згідно з ч.2 ст. 4 ЦПК у випадках, встановлених законом, до суду можуть звертатися органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб або державних чи суспільних інтересах.

У випадках, встановлених законом, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи можуть звертатися до суду із заявами про захист прав, свобод та інтересів інших осіб або державних чи суспільних інтересів та брати участь у цих справах. При цьому органи державної влади, органи місцевого самоврядування повинні надати суду документи, що підтверджують наявність передбачених законом підстав для звернення до суду в інтересах інших осіб. (ч.1 ст.56 ЦПК).

Мета участі у процесі осіб, зазначених у ст. 56 ЦПК, — захист суспільних чи державних інтересів, суб'єктивних прав і охоронюваних законом інтересів інших осіб — громадян і організацій.

Підстава участі — державна або суспільна заінтересованість у цивільній справі, що впливає з тих обов'язків, які покладені на органи та особи в силу функціональних повноважень.

Поняття «суспільних і державних інтересів», «суб'єктивних прав і охоронюваних законом інтересів інших осіб» теорією і практикою досі не вироблено.

Характерні риси органів та осіб, яким законом надане право захищати інтереси інших осіб:

- 1) беруть участь у розгляді справи від свого імені, але в захист не своїх інтересів, а інтересів інших осіб;
- 2) не є суб'єктами спірних матеріальних правовідносин і тому не виступають як сторони в процесі, не мають матеріально-правової заінтересованості в результатах справи;
- 3) мають процесуальну зацікавленість у результаті вирішення справи;
- 4) можливість їхньої участі в судочинстві передбачена в законі;
- 5) їх повноваження, як правило, визначені компетенцією;
- 6) вони беруть участь у процесі без спеціального уповноваження з боку тих, чиї права вони захищають.

Отже, суб'єктами, що діють у порядку ст.56 ЦПК:

- 1) Уповноважений Верховної Ради України з прав людини згідно зі ст. 101 Конституції України здійснює парламентський контроль за дотриманням конституційних прав і свобод людини або громадянина.

Відповідно до ч. 2 ст. 56 ЦПК з метою захисту прав і свобод людини і громадянина у випадках, встановлених законом, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини може особисто або через свого представника звертатися до суду з позовом (заявою), брати участь у розгляді справ за його позовними заявами (заявами), а також на будь-якій стадії розгляду вступати у справу, провадження в якій відкрито за позовами (заявами) інших осіб, подавати апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд

судового рішення за нововиявленими чи виключними обставинами, у тому числі у справі, провадження в якій відкрито за позовом (заявою) іншої особи. При цьому Уповноважений Верховної Ради України з прав людини повинен обґрунтувати суду неможливість особи самостійно здійснювати захист своїх інтересів.

У відповідності зі ст. 13 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» Уповноважений Верховної Ради України з прав людини має право звертатися до суду за захистом прав і свобод людини або громадянина, які за станом здоров'я або з інших поважних причин не можуть цього зробити самостійно, а також особисто або через свого представника взяти участь у судовому процесі у випадках і в порядку, встановлених законом;

2) прокурор. У визначених законом випадках прокурор звертається до суду з позовною заявою, бере участь у розгляді справ за його позовами, а також може вступити за своєю ініціативою у справу, провадження у якій відкрито за позовом іншої особи, до початку розгляду справи по суті, подає апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами (ч.3 ст. 56 ЦПК).

Прокурор, який звертається до суду в інтересах держави, в позовній чи іншій заяві, скарзі обґрунтовує, в чому полягає порушення інтересів держави, необхідність їх захисту, визначені законом підстави для звернення до суду прокурора, а також зазначає орган, уповноважений державою здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах. Невиконання цих вимог має наслідком застосування положень, передбачених ст. 185 ЦПК.

Підставою представництва у суді інтересів громадянина є його неспроможність через фізичний чи матеріальний стан, похилий вік або з інших поважних причин самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження, а інтересів держави — наявність порушень або загрози порушень економічних, політичних та інших державних інтересів внаслідок протиправних дій (бездіяльності) фізичних або юридичних осіб, що вчиняються у відносинах між ними або з державою.

Тобто, прокурор здійснює у суді представництво інтересів громадянина або держави в порядку, встановленому ЦПК та іншими законами, і може здійснювати представництво на будь-якій стадії цивільного процесу.

У разі відкриття провадження за позовною заявою, поданою прокурором в інтересах держави в особі органу, уповноваженого здійснювати функції держави у спірних правовідносинах, зазначений орган набуває статусу позивача. У разі відсутності такого органу або відсутності у нього повноважень щодо звернення до суду прокурор зазначає про це в позовній заяві і в такому разі прокурор набуває статусу позивача.

3) органи державної влади. Державний комітет України у справах захисту прав споживачів і його органи в, областях, містах вправі порушувати в судах цивільні справи щодо захисту прав споживачів (ст. 10 Закону України «Про захист прав споживачів»).

4) органи місцевого самоврядування. Згідно з положенням Сімейного кодексу України *органи опіки та піклування* мають право на звернення до суду з позовом: 1) про визнання шлюбу не дійсним, якщо він був зареєстрований у випадках, передбачених СК (ст. 42 СК); 2) про позбавлення батьківських прав (ст. 165 СК); 3) про позбавлення батьків або одного з них батьківських прав або про відібрання дитини від матері, батька без позбавлення їх батьківських прав (ч.2 ст.170 СК); 4) про скасування усиновлення або визнання його недійсним (ст.240 СК).

Цивільний процесуальний кодекс України надає органам опіки та піклування право

подавати заяви до суду у наступних справах: 1) про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи; 2) про обмеження права неповнолітньої особи самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією чи іншими доходами або позбавлення її цього права; 3) про визнання фізичної особи недієздатною.

Заява про визнання спадщини відумерлою у випадках, встановлених ЦК України, подається до суду органом місцевого самоврядування.

Отже, органи державної влади та органи місцевого самоврядування можуть бути залучені судом до участі у справі або брати участь у справі за своєю ініціативою для подання висновків на виконання своїх повноважень. Участь зазначених органів у судовому процесі для подання висновків у справі є обов'язковою у випадках, встановлених законом, або якщо суд визнає це за необхідне (ч.6 ст. 56 ЦПК).

5) фізичні особи. За умов, визначених Законом України «Про психіатричну допомогу», лікар-психіатр має право подати заяву в суд про проведення психіатричного огляду особи у примусовому порядку, про надання особі амбулаторної психіатричної допомоги та її продовження в примусовому порядку (ст. 339 ЦПК).

Сімейний кодекс України надає право на звернення до суду з позовом про позбавлення батьківських прав особи, у сім'ї якої проживає дитина;

6) юридичні особи. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» надає право *громадським об'єднанням у сфері навколишнього природного середовища* звертатися до суду з позовами про відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, у тому числі громадським природно-охоронним об'єктам (ст. 21).

Протитуберкульозний заклад має право подати до суду заяву про обов'язкову госпіталізацію в протитуберкульозний заклад хворого заразною формою туберкульозу, який ухиляється від лікування (ст. 343 ЦПК).

Заклад охорони здоров'я, навчальний або інший дитячий заклад має право на звернення до суду з позовом про позбавлення батьківських прав.

Також, з метою захисту прав викривача, встановлених Законом України "Про запобігання корупції", Національне агентство з питань запобігання корупції за зверненням викривача може звертатися до суду з позовом (заявою) в інтересах викривача, брати участь у розгляді справ за такими позовами (заявами), а також на будь-якій стадії розгляду вступати у справу, провадження в якій відкрито за позовами (заявами) викривачів, подавати апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими чи виключними обставинами, у тому числі у справі, провадження в якій відкрито за позовом (заявою) викривача.

Процесуальні права органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб

ЦПК передбачає **дві форми** захисту прав і інтересів інших осіб: шляхом звернення до суду та у формі подання висновку.

Перелічені форми участі практично мало чим відрізняються від форм участі в цивільному процесі самих зацікавлених осіб, тому що сам захист здійснюється в тих самих умовах, за допомогою тих самих правових засобів.

Звернення до суду. Оскільки відповідно до ч. 1 ст. 57 ЦПК органи та інші особи, яким законом надане право звернутися до суду в інтересах інших осіб або державних чи суспільних інтересах, мають процесуальні права й обов'язки особи, в інтересах якої вони діють (за винятком права укладати мирову угоду), то вони займають у процесі положення *процесуальних позивачів*.

Термін «процесуальний позивач» означає наступне.

По-перше, мова йде саме про сторону, позивача, який займає в процесі активну, наступальну позицію. У цьому зв'язку юридичний інтерес особи, що вимагає від свого імені захисту чужих прав, свобод і охоронюваних законом інтересів, об'єктивно завжди протилежний інтересу відповідача.

По-друге, термін «процесуальний позивач» означає, що мова йде саме про сторону, а не про судового представника особи, у захист прав, свобод і інтересів якої пред'явлений позов. Судовий представник, захищаючи чужі права, свободи й охоронювані законом інтереси, діє в процесі від чужого імені, тобто від імені особи, яку він представляє. Це обумовлює розходження в процесуальних правах і обов'язках судового представника й процесуального позивача.

По-третє, термін «процесуальний позивач» означає, що суб'єкт захищає від свого імені не свої, а чужі права, свободи й охоронювані законом інтереси. Отже, процесуальні позивачі мають у справі лише процесуальний інтерес, що й відбито в самому найменуванні даного учасника цивільного судочинства.

Таким чином, під *процесуальними позивачами* розуміють таких учасників цивільного судочинства, які уповноважені законом вимагати від свого імені захисту чужих прав, свобод і охоронюваних законом інтересів шляхом пред'явлення та підтримки позову в суді.

При зверненні до суду в захист прав і інтересів інших осіб повинні бути дотримані *наступні умови*:

- 1) особа, у чиїх інтересах порушується справа, повинна мати право на звернення до суду;
- 2) у компетенції даного органу передбачена можливість порушення певної категорії справ;
- 3) орган, що звертається до суду для захисту прав і інтересів іншої особи, не є суб'єктом спірних матеріальних правовідносин;
- 4) дотримано порядок пред'явлення позову.

Органи й особи, яким надане право захищати права, свободи й інтереси інших осіб, звертаються до суду із заявою, у якій повинні бути зазначені підстави такого звернення (ч.5 ст.175 ЦПК).